

RESSENYES

POUJADE, Patrice (2008)

Une société marchande, Le commerce et ses acteurs dans les Pyrénées modernes. Toulouse: Presses Universitaires du Mirail, 474 p.

Patrice Poujade, sota el mestratge dels historiadors hispanistes Bartolomé Bennassar i Jean-Pierre Amalric, i actualment professor de la universitat de Toulouse, ha dedicat les seves recerques a les societats de frontera durant l'època moderna —especialment al món pirinenc—, la dialectologia i la lingüística occitana-catalana i, darrerament, a les xarxes comercials europees i a la mobilitat dels comerciants. El seu últim llibre té com a objecte d'estudi el comerç i els seus actors en l'espai transpirinenc durant el període modern.

La historiografia modernista s'ha ocupat amb deteniment d'estudiar el tema de l'activitat comercial i els seus actors. A partir de la dècada de 1950 al *Centre de Recherches Historiques de l'École Pratique des Hautes Études de Paris* els historiadors Henry Lapeyre, Pierre Chaunu, Fernand Braudel i altres dedicaren importants estudis al comerç atlàntic i mediterrani. Tot i això, aquests treballs s'interessaren pel gran comerç a escala de l'economia mundial, deixant de banda el comerç terrestre. Així, cal esperar fins a finals dels anys vuitanta per trobar llibres dedicats a l'estudi de l'espai pirinenc i el seu comerç: Annie Brives sobre la vall de Barèges; José Ignacio Gómez Zorraquino sobre Aragó; Chistian Bourret, a

mitjans dels anys noranta, sobre els Pirineus centrals; Ana Mercedes Azcona Guerra sobre Navarra; i, el mateix Poujade, sobre la Vall d'Aran. Tanmateix, com subratlla Poujade, la majoria d'aquests estudis estan dedicats al segle XVIII i no tenen com a objectiu d'estudi el comerç terrestre.

El llibre de Poujade, a través d'una rigorosa anàlisi dels arxius locals, sobretot de la documentació notarial, mostra que entre l'any 1550 i el 1700 l'espai transpirinenc formà part dels grans circuits comercials de l'Europa moderna. El contingut del llibre s'estructura en quatre grans apartats, una secció dedicada a les conclusions finals, un glossari de termes —que fa que l'explicació resulti encara més entenedora—, les fonts arxivístiques consultades, la bibliografia seleccionada, i, finalment, un índex de taules i un índex d'antropònims i topònims emprats al llarg del treball.

En primer lloc, Poujade realitza un repàs als mecanismes físics (rutes, camins i xarxes comercials) i jurídics (tractats, privilegis aliances, etcètera) utilitzats per a portar a terme els intercanvis comercials. D'aquesta manera, l'autor examina amb minuciositat l'activitat econòmica regional, posant en evidència l'obertura vers l'exterior de l'espai pirinenc que traspasa àmpliament les

seves fronteres naturals i reconstruint els grans fluxos d'intercanvis econòmics que hi transcorrien. Tal com subratlla Poujade, es tracta d'una economia especialment activa, amb una circulació de produccions molt variades: productes agrícoles, ramaders, provinents del sector extractiu i també de l'artesanat local, particularment el tèxtil que caracteritza aquesta regió.

Seguidament, Poujade analitza socio-professionalment als comerciants, definint el seu rol econòmic i la seva posició social. Així, l'autor apunta les característiques principals d'aquest grup: la heterogeneïtat, l'especialització en les diferents activitats comercials (ramaderia, minerals i productes tèxtils), la inversió en béns arrels, l'obertura de les seves xarxes comercials vers l'exterior. Així mateix, un aspecte que mereix una especial menció i que mostra el dinamisme d'aquest grup és la presència de comerciants forans procedents del Massis Central i també de la regió alpina.

Tot seguit, l'autor realitza una acurada anàlisi de la cultura dels comerciants. Poujade s'interessa pels orígens socials i familiars d'aquest grup, distingint entre aquells que hereten la professió i els nous vinguts. Així mateix, l'autor subratlla que els comerciants adopten un mode de vida benestant, que es reflexa sobretot en les seves vivendes, però sense ser excessiu ni ostentós. L'accés al poder polític municipal és molt apreciat pels comerciants, existint, tal com apunta Poujade, una adequació gairebé perfecta entre el poder municipal i el món comercial en les ciutats pirinenques. En referència a la religiositat, Poujade assenyalava, a través de l'estudi dels testaments, la presència d'una adhesió a la religió refor-

mada, tot i que aquesta no és majoritària ni és un element significatiu d'un grup que resta impregnat per la religió catòlica tradicional.

En el darrer apartat del llibre, l'autor realitza un precís retrat del grup dels comerciants analitzant les seves aliances socials, destins i mobilitat. La forta identitat dels comerciants a l'entorn dels quals neix l'oligarquia urbana fa possible l'estructuració d'un dens sistema d'interrelació a través de les estratègies matrimonials i les relacions familiars. Poujade destaca que existeix una forta endogàmia geogràfica i homogàmia social que determina les estratègies familiars amb l'objectiu de mantenir la cohesió i l'estabilitat del grup. Tanmateix, la gran mobilitat geogràfica dels comerciants, pròpia de la seva activitat de negocis, condueix a la creació xarxes comercials i a l'establiment de vincles geogràficament llunyans. Així, mitjançant la reconstrucció d'una sèrie de trajectòries individuals, l'autor mostra la diversificació de les activitats comercials, de les aliances i el paper de la migració en l'ascensió social i les estratègies desplegadas.

En conclusió, el darrer llibre de Poujade, rigorosament documentat, destaca la integració econòmica del territori pirinenc en l'economia global de l'Antic Règim com mostra la seva participació en les xarxes comercials de l'Europa moderna i la presència de comerciants no autòctons. Aquesta monografia, molt completa i detallada, posa a disposició dels investigadors i persones interessades una eina imprescindible per a conèixer el comerç a Europa durant l'època moderna.

Maria Lluïsa Fernández Clarés